

A fragment of an ancient papyrus scroll, likely from the Epistle to the Hebrews. The scroll is dark brown and shows several lines of Greek text written in a cursive hand. The text is partially obscured by several vertical holes and some white damage. The background is a light, neutral color.

Heprealaiskirje

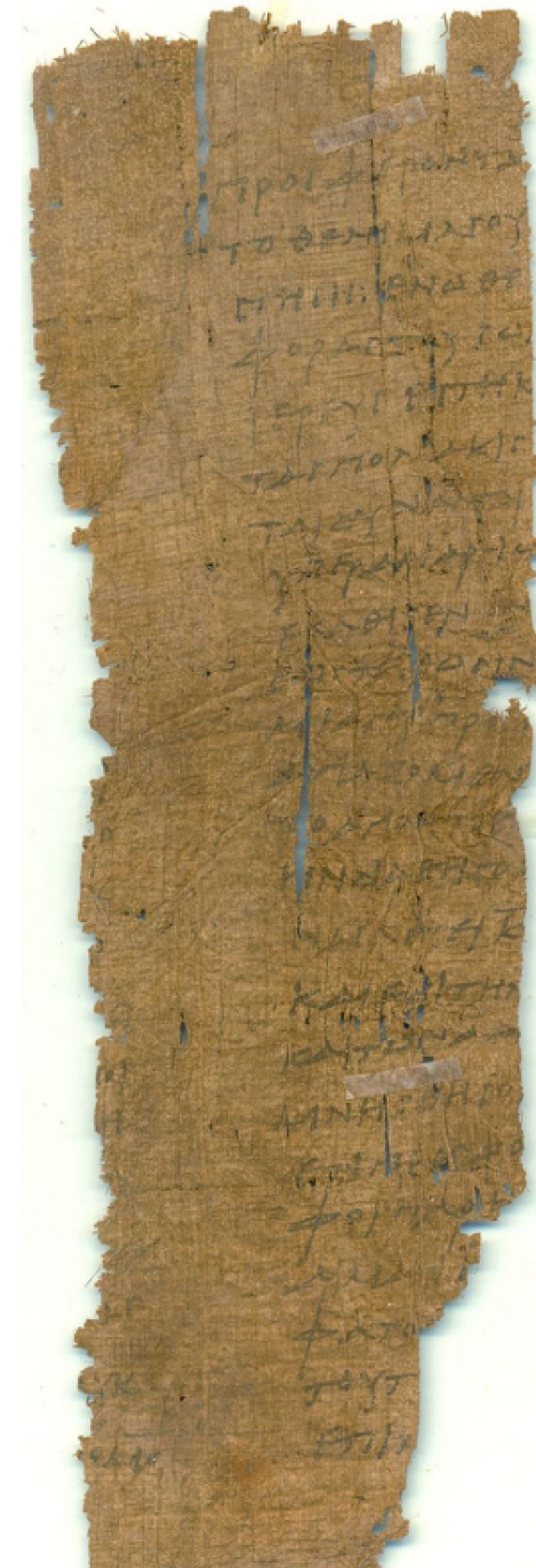
Raamattutuntisarja

Samuli Siikavirta, PhD

Hepr. 1–2

- Esipuhe 1:1–4
  - I. Poika ylimpänä välimiehenä 1:5–7:28
    - A. Enkeleitä suurempi Välimies (1:5–2:18)
      - 1. Suurempi jumaluutensa tähden (1:5–14)
      - 2. Suurempi tarve hänen sanomalleen (2:1–4)
      - 3. Suurempi ihmisyytensä tähden (2:5–18)
-

Ⲣ13 (Papyrus 13), n. 225–250 jKr.

Esipuhe 1:1–4

Vanha vs. uusi liitto

- Jumala puhui muinoin: vanha liitto
  - monesti ja monella tapaa
  - isille
  - ”Profeetoissa” (ἐν τοῖς προφήταις / *en tois profētais*)
- Jumala on puhunut nyt ”näinä viimeisinä päivinä”: uusi liitto
  - ἐπ’ ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων / *ep’ eskhátou tōn hēmerōn toutōn*: vrt. ”aikojen lopulla” / ”päivien lopulla”: 4. Moos. 24:14; Jer. 23:20, 25:19, 49:39; Dan. 10:14 (LXX, kr. Septuaginta)
  - Pojassa (ἐν υἱῷ / *en huiō*)

Esipuhe 1:1–4

Poika perillisenä ja Luojana

- Poika on
  - kaiken perillinen
    - perintönä kaikki Jumalan luomakunta ja sen kansat
    - ”Ano minulta, niin minä annan pakanakansat sinun perinnöksesi ja maan ääret sinun omiksesi.” (Ps. 2:8)
    - Vrt. ”Niin älköön sinua enää kutsuttako Abramiksi, vaan nimesi olkoon Aabraham, sillä minä teen sinusta kansojen paljouden isän.” (1. Moos. 17:5)
  - hänen kauttaan Jumala on tehnyt ”ajat” eli maailman (τοὺς αἰῶνας / *toùs aiōnas*)
    - taustalla Viisauten VT:ssä ja apokryfikirjoissa
      - ”Kun hän taivaat valmisti, olin minä siinä, kun hän veti piirin syvyyden pinnalle, kun hän teki vahvoiksi pilvet korkeudessa, kun syvyyden lähteet saivat voiman, kun hän merelle asetti sen rajat, että vedet eivät kävisi hänen käskynsä yli, kun hän vahvisti maan perustukset, silloin minä hänen sivullansa hoidokkina olin, ihastuksissani olin päivästä päivään ja leikitsin hänen edessänsä kaikin ajoin; leikitsin hänen maanpiirinsä päällä, ja ihastukseni olivat ihmislapsen.” (Sananl. 8:27–31, vrt. 22–26)
      - ”Ja ihmiset viisaudellans valmistanut olet...” (Viis. 9:2, Biblia)
      - ”Ja sinun viisautes on sinun kansas, joka sinun tekos tietää, ja oli tykönäs, kuin sinä maailman teit, ja tietää, mikä sinulle kelpaa, ja mikä oikea on sinun käskyissäs.” (Viis. 9:9, Biblia)
    - vrt. ”jonka kautta kaikki on saanut syntynsä” (Nikaian-Konstantinopolin uskontunnustus)

Esipuhe 1:1–4

Pojan ylistys 1:3–4

- Kenties kyseessä hymni?
- Jumalan kirkkauden säteily (ἀπαύγασμα / *apaúgasma*)
  - ”säteily” UT:ssa vain tässä ja apokr. Viis. 7:26 (Biblia): ”sillä hän on ijankaikkisen valkeuden **valo** (ἀπαύγασμα), Jumalan vaikuttavaisten voiman saastuttamaton peili ja hänen hyvyytensä kuva.”
- Jumalan olemuksen kuva (χαρακτήρ / *kharaktēr*)
  - χαρακτήρ UT:ssa vain tässä; vrt. Filon Aleksandrialainen (n. 20 eKr.–50 jKr.) 51 kertaa!
    - Hepr. kirjoittaja tunsi Filonin tekstit ja aleksandrialaisen juutal. koulukunnan viisusajattelun?
      - vrt. Filon: kukaan ei voi olla Jumalan olemuksen täydellinen representaatio (χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ)... Hepr.: Jeesus on!
    - ”The writer may have become familiar with the terms like ἀπαύγασμα and χαρακτήρ from an Alexandrian education, but he has brought this distinctive vocabulary into the service of Christian confession.” (William L. Lane, *Hebrews 1–8*, vol. 47A sarjassa *Word Biblical Commentary*, Grand Rapids: Zondervan, 1991, s. 13.)
  - vrt. ”hänen hyvyytensä kuva (εἰκὼν / *eikōn*)” (Viis. 7:26)

Esipuhe 1:1–4

Pojan ylistys 1:3–4

- Kaiken Ylläpitäjä: ”kantaen kaikki voimansa sanalla”
  - Jeesuksen sana on voiman sana – luova sana!
  - vrt. Viis. 7:27 ”Hän on ainoa... ja tekee kuitenkin kaikki; sillä hän pysyy sinänsä ja uudistaa kaikki, ja vaikuttaa alati (a) pyhään sieluissa”; Viis. 8:1 (7:31 Bibliassa) ”Hän ulottuu päästä päähän voimallisesti, ja hallitsee kaikki hyvin.”
- Pappi / uhri: ”toimitettuaan puhdistuksen synneistä”
  - VT:n taustana alttarin (2. Moos. 29:37; 30:10; 3. Moos. 16:19) tai kansan (3. Moos. 16:30) puhdistaminen ehtona pääsyyn Jumalan kasvojen eteen temppelissä
    - ”The uncleanness of the people of Israel was acknowledged before the Lord at the altar, and it was from this defilement that they had to be cleansed by the sprinkling of the blood of the sacrificial animal. The blood covered and obliterated the sins upon the altar...” (William Lane, *Hebrews 1–8*, s. 15)
    - teemaan palataan Hepr. 9–10:ssä
  - vrt. lainattu n. 92–101 jKr.: ”Tämä on se tie, rakkaani, jolla olemme löytäneet pelastuksemme, Jeesuksen Kristuksen, meidän lahjojemme **ylipapin**, tukemme ja auttajamme meidän heikkoudessamme... joka ollen hänen kirkkautensa säteily on enkeleitä niin paljoa korkeampi kuin hänen perimänsä nimi on jalompi kuin heidän. Sillä näin on kirjoitettu... [Ps. 104:4]. Mutta Pojastansa Valtias on sanonut näin:... [Ps. 2:7] Ja taas hän sanoo hänelle: [Ps. 110:1].” (1. Kleem. 36:1–6)

Esipuhe 1:1–4

Pojan ylistys 1:3–4

- Kaikkivaltias: ”istunut Majesteetin oikealle puolelle korkeuksissa”
  - korkein kunniapaikka, auktoriteettiaseman symboli
    - esim. 1. Kun. 2:19 (Salomon äiti)
  - Hepr. sisältää vähän viittauksia ylösnousemukseen; taivaaseenastuminen toki edellyttää sitä uhrikuoleman jälkeen
  - vrt. Hepr. 1:13 (Ps. 110:1 – ainoa VT:n teksti, jossa joku muu kuin Jumala istuu valtaistuimelle)
  - vrt. Viis. 9:4: ”Anna minulle **viisautta** (σοφία), joka on joka paikassa **sinun istuimes ympärillä.**” (Biblia)
  - vrt. Viis. 18:15: ”Tuli sinun kaikkivaltias **sanas** (λόγος) alas taivaasta **kuninkaalliselta istuimelta**, niinkuin voimallinen sotamies, keskelle maata, joka piti hävitettämän...”
  - Poika hallitsee yhdessä Isän kanssa, mutta erillisinä

Esipuhe 1:1–4

Pojan ylistys 1:3–4

- ”tullen enkeleitä niin paljoa korkeammaksi...”
  - vrt. Fil. 2:9: ”Sentähden onkin Jumala hänet korkealle korottanut ja antanut hänelle nimen, kaikkia muita nimiä korkeamman...”
  - vrt. Ef. 1:20–21: ”hän herätti hänet kuolleista ja asetti hänet oikealle puolellensa taivaissa, korkeammalle kaikkea hallitusta ja valtaa ja voimaa ja herrautta ja jokaista nimeä, mikä mainitaan, ei ainoastaan tässä maailmanajassa, vaan myös tulevassa”
  - vrt. 1. Piet. 3:22: ”[Kristus] on mennyt taivaaseen ja on Jumalan oikealla puolella; ja hänen allensa ovat enkelit ja vallat ja voimat alistetut”
- Miksi niin paljon puhetta enkeleistä?
  - Ns. angelomorfisen kristologian harha? (Jeesus kuin enkelit)
  - Enkelien palvomisen harha?
  - Osoitus Pojan jumaluudesta ja suuremmuudesta vrt. profeettoihin ja enkeleihin!
    - Yleinen uskomus: Jumala antoi lain Moosekselle enkelten välityksellä (Ap. t. 7:38–39; Gal. 3:19)
      - Hepr. 2:2 ”enkelien kautta puhuttu sana”
    - Kristus julistaa voimansa sanan itse, on Sana, on Jumala

Enkeleitä suurempi Välimies (1:5–2:18)

1. Suurempi jumaluutensa tähden (1:5–14)

- 1:5 vain Pojalle sanottu (kuten alunperin Daavidista):
  - ”Sinä olet minun **Poikani**, tänä päivänä minä sinut synnytin” (Ps. 2:7)
  - ”Minä olen oleva hänen Isänsä, ja hän on oleva minun **Poikani**” (2. Sam. 7:14)
    - Nämä messiaaniset jakeet yhdistetty jo juut. perinteessä (IVQFlor 10:11, 18–19)
    - rakenteena kiasma: Poika – syntymä Isästä – Isä – Poika
    - soveltuu Poikaan ennen luomista, inkarnaatiossa ja kunniassa
- 1:6 ”kun hän jälleen **tu**o esikoisensa maailmaan” (ὅταν εἰσαγάγῃ δὲ πάλιν τὸν πρωτότοκον...)
  - vrt. sanat Daavidille: ”Ja minä asetan hänet esikoiseksi, maan kuninkaista korkeimmaksi. Minä säilytän armoni hänelle iankaikkisesti, ja minun liittoni hänen kanssaan on luja.” (Ps. 89:28–29)
  - vrt. sanat Israelille, esikoispojalle: ”Kun Herra, sinun Jumalasi, on **vienyt** sinut siihen maahan” (LXX: ὅταν εἰσαγάγῃ σε...)
    - ”Israel on minun esikoispoikani” (2. Moos. 4:22)
  - maailma = inkarnaatio (enemmistönäkemys) vai lopunajat? Vaiko taivaan valtaistuin (Lane)?
  - Ps. 97:7 sitaatti

Enkeleitä suurempi Välimies (1:5–2:18)

1. Suurempi jumaluutensa tähden (1:5–14)

- 1:7–9 Pojan valtaistuin säilyy ikuisesti, vrt. enkelien tuulen ja tulen kaltaisuus
  - lainaukset Ps. 104:4 ja 45:7–8 (LXX 45:6–7)
- 1:10–12 palaa jj. 2–3 teemaan: Poika on Luoja ja Ylläpitäjä
  - j. 8 alkaa sillä, mihin j. 12 loppuu (Pojan ja Jumalan valtaistuimen pysyvyys / muuttumattomuus vrt. enkeleiden luotuisuus)
  - lainattu Ps. 102:25–27, mukailen hieman LXX:ää
- 1:13–14 Isän valtaistuimen oikean puolen kunniapaikka vain Pojalla
  - lainattu Ps. 110:1 (vrt. Hepr. 1:3)
  - enkelit vain palvelevia henkiä

Enkeleitä suurempi Välimies (1:5–2:18)

2. Suurempi tarve hänen sanomalleen (2:1-4)

- 2:1 Kristus on enkeleitä ylempi Jumalan ikiaikainen Viisaus, Sana ja Poika
- 2:2 Hänen evankeliumiaan tulee kuulla, jos kerran enkeleiden välittämää lakiakin kuultiin
  - laki tuomitsi jokaisen rikkomuksen
- 2:3 ”pelastus, ensin Herran itsensä kautta julistettu”
  - tätä täytyy kuulla, jos mitä!
- 2:3 saatettu meille sen kuulijoiden (opetuslasten) vahvistamana
  - luotettava, historiallinen sana
- 2:4 sanan todisteena myös tunnusmerkit, ihmeet, väkevät teot, Pyhä Henki

Enkeleitä suurempi Välimies (1:5–2:18)

3. Suurempi ihmisyytensä tähden (2:5–18)

- 2:5 ei enkelten, vaan Kristuksen alle alistettu maailma
- 2:6–8 ”joku on jossain paikassa todistanut”: kuin saarnaaja voisi sanoa *ex tempore!*
  - viittaus Ps. 8:4–6, evankeliumin valossa luettuna viittaa Kristukseen
    - Jeesus täyttää ihmiskunnan luomisessa saadun kutsumuksen ”alistaa kaikki”
    - Kristus nöyrtyi inkarnaatiossaan enkeleitä alemmaksi
- 2:9 ”Jeesus” mainittu ensi kerran, painottaa ihmisyyttä ristinkuolemassa ”kaikkien puolesta”
- 2:10 Jeesuksen korottaminen alennustilan jälkeen ”sopi” Jumalalle
- 2:11–12 Jeesus tuli veljeksemme, Poika ja me lähtöisin Jumalasta
  - lainaus Ps. 22:22
- 2:13 siteeraa Jesajaa (8:17 ja 8:18)
- 2:14–18 inkarnaatio ihmiseksi välttämätöntä, koska Jeesus tuli pelastamaan ihmisiä!
  - 2:14 kuolema lihassa kukisti perkeleen, joka hallitsi kuolemassa
  - 2:15 kuolema vapauttaa kuoleman orjuudesta ja pelosta
  - 2:16 Aabrahamin siemen = seurakunta (ei Siemen eli Kristus)
  - 2:17–18 meidän kaltaisenamme voitti kiusaukset, tuli Ylipapiksi, voi samaistua meidän kiusauksiimme